

"İlim maluma tabidir." kaidesinde, Allah'ın kaderi ilminin, bizim yapacağımız şeylere bağlı olmasını nasıl anlamalıyız?

Kaderin biri büyük, diğeri küçük olmak üzere iki dairesi vardır.

Büyük daire; tamamen Allah'ın kudret ve iradesi ile takdir edilir, burada insan tıpkı bir cansız varlık gibi iradesiz ve muzdardır. İnsanın şu anne ve babadan olması ve şu memlekette doğması, şu boyda şu vasıfta olması, hep bu kaderin büyük dairesinin içindedir. İnsan bu daireden sorumlu olmadığı için mesul değildir. Burada malum ilme tabidir. Yani her şey Allah'ın ilim, irade ve kudreti dahilinde vuku buluyor.

Diğer küçük dairede ise; tedbir ve tasarruf tamamen şaibesiz olarak insanın elindedir. Bu dairede sorumlu insan ve iradesidir. İman-küfür, iyi-kötü, güzel-çirkin, hayır-şer gibi şeylerin tercih edilmesi bu dairededir, tercih ise tamamen insana bırakılmıştır. Allah, cebir ve baskı olmasın diye, bu daireye müdahale etmiyor, insanı bu dairede tam serbest bırakıyor. Allah'ın kudret ve irade sıfatı bu dairede sadece insanın tercihlerini yaratmak noktasında müdahildir, bunun dışında insanın tercihi üstünde asla bir tecelli ve taalluku yoktur.

İlim sıfatı ise; sadece bilmek noktasından müdahildir, yoksa insanın iradesini zorlamak ve baskı kurmak açısından değil. Zaten ilim sıfatı mahiyeti itibari ile baskı yapacak bir sıfat değildir. Buradaki "**İlim maluma tabidir.**" sözü, Allah'ın, insanın ne yapacağını önceden ve olmadan bilmesi anlamındadır. Yoksa tabi sözünde, Allah'ın azamet ve izzetine yakışmayacak bir mana yoktur. Tabi olma sözü burada bir kanuna ve bir hakikate işaret eden mecaz ve teşbihtir. Tıpkı "**Arşa istiva etti.**" ayetinde olduğu gibi. Allah tebaiyetten ve bir şeye bağlı kalmaktan münezze ve mukaddestir.